

PRZYPADEK (566) *sb m*

a *pochylone*, e *jasne* (w tym w a 6 r. błędne znakowanie).

sg *N* przypadek (37). ◇ *G* przypadku (36). ◇ *D* przypadkowi (3). ◇ *A* przypadek (27). ◇ *I* przypadkiem (22); -em (4), -(e)m (18). ◇ *L* przypadku (28). ◇ *pl N* przypadki (101). ◇ *G* przypadków (101); -ów (6), -(o)w (95). ◇ *D* przypadkom (27); -om (1) *SarnStat*, -óm (1) *Oczko*, -(o)m (25). ◇ *A* przypadki (100). ◇ *I* przypadki (28) *RejWiz* (3), *OrzRozm*, *RejAp*, *RejPos* (3), *RejZwierc* (16), *MycPrz*, *ZapKościar* (2), *KochDz*, przypadkami (7) *KochTr*, *LatHar*, *SarnStat* (3), *WitosłLut*, *SkarKazSej*. ◇ *L* przypadkach (27), przypadkoch (22); -ach *GroicPorz*, *Leop*, *MycPrz*, *SkarŻyw*, *KochMRot*, *GórnRozm* (2), *ActReg*, *Calep*, *LatHar* (3), *WujNT* (3), *SarnStat* (9), *GosłCast* (2); -och *LubPs* (2), *SienLek*, *RejAp*, *RejPos* (2), *RejZwierc* (11); -ach : -och *RejWiz* (1:5); -ach (24), -äch (1) *RejWiz*, -(a)ch (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w. s.v. przypad*, *przypadłość*.

1. *To, co się dzieje, zdarzenie, sytuacja, okoliczności; casus Modrz, Calep, JanStat, JanPrzyw, Cn; eventus Vulg, Calep, JanStat, Cn; accidens BartBydg, Cn; res Modrz; successus Calep (393) : BartBydg 3b; RejPos 151v marg; A thy fwieckye przypadki co ie zá to mamy/ Iż nie wiedzyeć fład idą ná tym fie wiefzamy. RejWiz 128; Przypátrżże fie tu pilno przypadkowi temu. Iż fie tu fwowolnemu wżytko k myśli toczy/ A w ten czas niewinnego/ gdzye może tám tłoczy. RejWiz 139v, 58, 98v, 128, 130 [2 r.], 150v (11); RejZwierc A2v; RejAp AA6; RejPos A2v; boć to ieft wola boża: áby pod tą klobą fortuny tu żywiąc/ przez ty przypadki doczesné byłeś polerowan. BiałKat 208v; Ale iż rozne fą czáfy w roku/ też fą y rozne przypadki y w gośpodárftwie/ y w káżdey fprawie człowieká poćciwego RejZwierc 107, 34v, 51, 75, 80v, 146v (10); MycPrz I A4v; KochTr 25; StryjKron kt; to tu nádzieie nie máłz żeby iáki nádziwnieyfzy przypadek tę Rzeczpośpolitą rátowác mogł. GórnRozm K3v, Fv; ActReg 75, 126, 136, 140, 159; Calep 13a; czáfu fwego kończ wżytko [...]. Bo drugi czas infzy przypadek może przynieśc GostGosp 6; WujNT przedm 18 [2 r.], s. 398; SarnStat 442; WitosłLut A4; Biała pęc częfto niezczęśliwa W takich przypadkach bywa. Które fztukámi á różnémi/ Swiátem władną fwoiemi. GosłCast 22.*

przypadek czego (3): *RejAp* 135; *RejZwierc* 106v, 142v; [*mądrość*] znáki y cudá przed tym obacza/ y przypadki czáfow y wiekow. *BudBib Sap* 8/8; (*nagł*) W których przypadkach ruśzenia pośpolitého *Woynę podnośzą [...]* (–) *SarnStat* 423.

przypadek czego [= będący czymś] (5): *RejAp* 146v; Tákte [*człowiek poczciwy*] y przypadek gniewu s ktoreyby fie kolwiek przyczyny trefił ma wważác/ iefli z żártu/ iefli vmyślny *RejZwierc* 80v; *RejPosWstaw* [41⁴]; Poki bowiem żywie człowiek/ rozmaitym przypadkom fczęścía y niezczęścía bywa poddány *Phil N*.

przypadek czyj [w tym: *pron poss* (9), *ai poss* (9), *G sb i pron* (9), „*cudzy*” (1)] (28): *RejJóz* P8v; *LubPs* L4v *marg*; Iuż też dáley poftápmy do przypadkow iego [*człowieka*]/ Ktore około niego iáko obłédnego/ Tu fie rozlicznie toczą *RejWiz* 9v, 178v, 188; *RejZwierc kt*, 75v; *RejAp* 146v, 152; *RejPos* 265, 355; *RejZwierc* 17, 204v, 210, 255; *KochMRot* B4v; Prośzę tedy [...] żebyś [...] *M(iłościwy) P(anie)* ywtym ykazdym przypadku moim radą y pomocą bydz raczeł *ActReg* 14; ktora [*astrologia*]

z áspektow gwiazd opowieda ludziom ich przypadki. *WujNT* 479. Cf »karać się z przypadkow«; »przypadki ludzkie«.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Bom ia iefzcze iefť człowiek od wieku onego/ W którym iefzcze nie było przypadku tákiego. Iáko fie miał doflúżyć kto do mieyfcá tego [*tj. do nieba*] *RejWiz* 185.

W połączeniu szeregowym (1): Potym iuż Duch fwięty oznaymiwfy przyczyny przypadki y ine poftępki zginienia Bábilonu tego/ tu iuż iáwnie powieda czo fie dzyać ma przy fpuftofzeniu iego. *RejAp* 146.

Fraza: »przypadki przypaść (*a. przypadać*) mogą (*a. muszą*)« (3): A ták gdy [...] befpiecznieyfcą myfl w sobie poftánowifz/ [...] wiele inych przypadkow ku thwey dobrej fpráwie s tegoć fnádnie przypaść muŝi. *RejZwierc* 86, 32; To tu iuż káždy fnádnie v ŝiebie vwáżyć może/ [...] iákie miłe przypadki/ z tákiego [...] ftanu [*małżeŝskiego*]/ káżdemu przypaść mogą. Iuż przygodá/ iuż chorobá/ iuż káždy niedoftátek lżeyszy być muŝi *WerKaz* 304.

Zwrot: »karać się z [*czyich*] przypadkow, [*jakimi*] przypadki« (1:1): Iáko miód pczólká z rozmaítých kwiatkow Noŝi/ thák fie thy karz s cudzych przypadkow. Karz fie przypadki złemi y dobremi *RejZwierc* 214, 214.

Wyrażenia: »przypadek(-ki) dobry(-e)« [*szyk 4:1*] (5): *LubPs* L4v *marg*; á imię iego [*Pana*] zázwdy y ze złego y z dobrego przypadku twego/ niechay będye v ciebie błogofłáwiono. *RejPos* 265; *RejZwierc* 205, 214; Successus, Eventus tam malus quam bonus. – Szczefcie, przipadekzli albo dobri. *Calep* 1023b.

»przypadki od fortuny, fortuny« (2:1): Ale człowiek vmyflú wielkiego/ ktory fobie przypadki ty Fortuny lekce waży/ [...] Iuż fie iedno o tho ftára iákoby [...] wfcytkim [...] potrzebnym mógł być. *RejZwierc* 22; Bo y bogáctwá/ y wfcytki przypadki od fortuny możeć y złemi y dobremi názwać *RejZwierc* 71, 22.

»przypadki ludzkie, człowiecze« [*szyk 7:2*] (8:1): Argument. [*psalm 138*] Zdawná przezrzenie y pokorá y wfcytki inne przypádki człowiecze iáwnie wylicza *RejPs* 205v, Ff7v; *RejFig* Aa; iz tho wfcytko w fobie nadobnie vmiárkuiefz s przypadkow ludzkich/ coby nápotym twoy pocźciwy ftan [...] ofláchćić miáło *RejZwierc* 19, 21, 173, 209, 210, 265.

»przypadki przygodne; przygodnym przypadkiem« [*szyk 3:1*] (3:1): bo tu będye roŝpráwá o przeźrzeniu Páńfkim/ o [...] przygodnych przypadkach *RejWiz* 125, 126 *marg*, Dd; A gđzieby Akt y ksiąg Ziemfkich nie było/ [...] álboby którymkolwiek przygodnym przypadkiem [*vel quocumque alio fortuito casu JanStat* 508] zginęły: tedy [...] *SarnStat* 767.

»przypadki przypadające« (1): Abowiém záchowánié wiernoŝci tym mocnieyfcé [...] fie ŝtawa: gdy życzliwoŝć páná zwierzchniego przeciwko poddánym fwym ták fię pokázuie: iáko [...] przypadki poŝpolicie przypadájące zá czáfem przynofzá. *SarnStat* 908.

»przypadki przyszłe (*a. przyszłych rzeczy*), dalsze« [*szyk 3:2*] (4:1): iz gdy mu [*kupcowi*] fie ŝyn vrodził/ iz zwiodł práktyki á ludzie vczone/ áby mu rozfádek vczynili o przypadkach przyfczłych á o przyrodzeniu ŝyná onego. *RejZwierc* 5v; A potym przypadek przyfczłych rzeczy rozważywfy ŝobie/ co złego á co dobrego s káżdey rzeczy rozmnożyć fie może. Tedy ma temu z dáleká rozumem zábiegáć

RejZwierc [213]v, 76v; Przypadków dálższych żaden z nas nie zgádnie: Y prózno myślić o tym/ Co známi bęǳie potym *KochPieś* 16; *WujNT* 8.

»przypadki(-ek) świata, świecki(e) (a. światowe), od świata, wedle świata, na świecie« [*szyk* 17:5] (12:6:1:1:1): Zoroáftes był zacny z rodu krolewskiego/ A wiedzyał wiele rzeczy przypadku świeckiego. *RejWiz* 126v; Tákże theż ty przypadki fwyátá omylnego/ Skąd wżdy ich iest początek trzebác nam tu tego. *RejWiz* 128; Popátrzay ná onego coć lie fzczeńliwym zda/ Iż przypadki ná świecie po fwey myśli miewa. *RejWiz* 140, A7, 9, 128; *RejZwierz* 108, 113; *RejPos* 6, 21, 133v, 326; Nie wierz świeckim przypadkom/ nie dufay fortunie/ Bo cie tá w lás zawiódłszy ni wzwiész kiedyć dunie. *RejZwierc* B4, 22 [2 r.], 37, 66v, 138, 269; *GosłCast* 11.

Szeregi: »czasy a (ani) przypadki« (2): Tákci nas świat łudzi/ iż gdy łobye czáfów á przypadkow powiennyh nie rozważimy/ tedi nam tá niefláchetnicá [*tj. śmierć*] [...] niema przecż ftráżna być. *RejZwierc* 170, 152.

»historyje a przypadki« (1): A vřtráfzywřzy lie tymi ftráżliwymi [...] hiřtoriami á przypadki dziwnymi ludzkimi [...] / áby nam [*Bóg*] raczył dáć wczas vznánie náłze *RejZwierc* 265.

»obyczaje (a. zwyczaje), (i) przypadki« (2): Ia [...] áczem inemi [...] náukámi nie był od Pána obdárzony/ tylko iżem lie część ze zwyczáiu/ część też z ludzkich przypadkow przypátrował do wřzytkiego [...] *RejZwierc* 210, 21.

»przypadki a odmiennosci« (1): pilnie lie przypátruiać [...] dziwnym przypadkom á odmiennosciám ich [*dzisiejszych czasów*] / nicz infzego pewnieyřzego [...] rozeznáć v łiebie nie vmiem/ iedno iż [...] *RejZwierc* 184, 184.

»przygody a przypadki« (1): ázałz nie rořkořz gdy lie z nim [*przyjacielem*] námowiřz/ náłmieieřz/ á onci bęǳie powieđał przygody á przypadki ludzkie co lie komu przygodziło *RejZwierc* 173.

»sprawy a (i) przypadki« (3): *RejPos* 355; WEyrzawřzy [...] wę [!] wřzytki řprawy á przypadki tey náłzey řławney Korony/ [...] nie możemy tego wřzyřcy ináczey zeznáć/ iedno iż [...] *RejZwierc* 255, 210.

»szczęście ni przypadki; szczęście z przypadki« (1;1): Bo Sláhcći fláchetnie lie powinien řpráwováć/ Iuż fzczeńciu ni przypadkom żadnym nie folgowáć *RejZwiercTrzec* Aa2v; Vmyřł naprzód/ y iego dáry vmiłowáć: Potym [...] Dopieřo fczęśćie idźie z przypadki fwoiemi. *KochMon* 105.

Jako ostatni człon we współrzednym połączeniu wielocłonowym: »i inie (a. insze) przypadki« (4): [*księżyc*] Theż vkázuie w łobie odmiennosci czáfów/ pogody y niepogody/ y inych przypadkow wedle znákw řwoich *RejAp* 99v; nie może to być áby cie nie vniořly álbo dobrodzieyřtwá iákie/ álbo vpominki iákie/ álbo theż pořtráchy iákie/ ábo powinności/ ábo infze przypadki *RejZwierc* 38v, 34v, 68.

Wyrażenia przyimkowe: »z przypadku« = w określonej sytuacji, w razie potrzeby (2): tákże [*człowiek*] rozniewány ten iest s czáfem á s przypadku/ ále gniewliwy czo iuż wziáwřzy czo przed fię/ iuż lie vřtháwicźnie gniewa *RejZwierc* 75v, 51.

»miedzy inszemi przypadki« = *miedzy innymi* (1): A Wřzakoż też kto bęǳie tym fláchetnym klenotem fláchectwem/ chocia y dobrymi cnotámi ofádzony/ tedy mu tego trzebá miedzy infzemi przypadki pilnie przeřtrzegáć/ áby w nim iáka řzára pyřzka nie vřořłá. *RejZwierc* 53.

»za przypadkiem(-ki)« = *w określonej sytuacji; stosownie do rozwoju wydarzeń (2)*: Bo iáko można by [prawo] wítać/ thákże też można zá czásem á zá przypadki do czáfu odmienić/ á w czo potrzebnieyłego obroć. *RejZwierc* 188; Aby Król [...] Zygmunt Trzeci, ná Królestwo Szwedzkie fukcedował dziedzicznym prawem, y iego potomek pierworodny: zá którym przypadkiem żeby mu wolno było y tám ná czas odiechác *SarnStat* 108.

»w każdych(-ym), we wszystkich przypadkach(-u)« = *zawsze (2:1)*: Wierny záię w kłopocie narychley fie śmieie/ Gdyż ieft w káżdym przypadku vprzemey nádzyeie. *RejWiz* 142; *RejZwierc* 17; [Bóg] Oyćiec ci ieft/ y z fercá dżiatki fwé miłue/ Y we wżyftkich przypadkach náłzych o nas czuie. *KochMRot* B4v.

~ *Szereg*: »w potrzebach i przypadkach« (1): Y owfzem w niektórych potrzebach y przypadkach kościoł kielichy/ krzyże y inne ftátki poświęcone łamie/ á vbogie imi wykupue ábo opátruie. *WujNT* 114. ~

W przen (1): Nuż to iuż maż rádę s piśmá świętego/ ácz nie bárzo śmáczną/ á zwlászczá temu kto fie iuż tey cukrowáney polewki nápije/ łudárstwá á przypadkow widomych śwíatá tego *RejPos* 326.

Przen: Człowiek (1): Gdy przypádnie ich [łaskawych planet] władza/ [...] iuż więc káżde śprawy/ Idá ná wżem łágodne [...]. Tákże káždy przypadek co fie w ten czas rodzi/ tákiemifz obyczáymi thu po śwíátu chodzi. *RejWiz* 129.

a. *To, co dotyczy kogoś, co można o kimś powiedzieć (tu możliwe elementy znac. 2.) (7)*:

przypadki z kogo (1): TV maż naprzod poftępki/ ftárych krolow ślawnych [...]. Potym maż s Polńkich śtanow/ poczćiwe przypadki *RejZwierz* A4.

przypadek komu (może anakolut) (1): A toć śá obrázowi przypadki Páńfkiemu [tj. człowiekowi]/ Pátrżże też coś powinien śtanowi swoiemu. *RejWiz* 189v.

przypadki czyje [zawsze G sb] (4): Tu fye iuż poczýniá przypadki ośob ku śprawam świeckim należących. *RejZwierz* 100; (*nagł*) Na plugawego chłopa przypadki. (–) PÓwiedz co śprośnieyłego iáko chłop plugáwy/ Vważ sobie poftępki/ vważ iego śprawy. *RejZwierz* 139v, bbv, 103v.

W połączeniu szeregowym (1): (*nagł*) Zwierzyniec (–) W którym rozmáitych śtanow ludzi/ żwirzát/ y ptakow/ kftáły/ przypadki/ y obyczáye/ śá wláśnie wypifáne. *RejZwierz kt*.

b. *Złe wydarzenie, nieszczęście; contingentia JanStat, JanPrzyw (210)*: *LubPs* M3v, bb3 marg, bb6 marg; Nie naydzyełz thák fzczeńnego ná śwíecie człówieká/ Coby od wżech przypadkow miał być wolen záwždy *RejWiz* 94; Wierny záię w kłopocie narychley fie śmieie/ Gdyż ieft w káżdym przypadku vprzemey nádzyeie. *RejWiz* 142, 21, 53v, 62v, 71v marg, 72v marg (19); *Leop* 2.Reg 11/25; *RejZwierz* A6v, 119v; Przypadek wláśnie ieft zá grzech śąd boży/ Ktory fie z náłzey nam przyczýny mnoży. *RejZwierc* 229v, B3v, 25 marg, 25v, [121], 133v (14); *RejPosWstaw* 44; A gdy ieden vpadek iáki więc przypádnie/ Zá niefzczeńim przybywa złego názyt śnádnie. O tych przypadkach Mamy w Krońikach *MycPrz* I C4, B [2 r.], C4; *CzechRozm* 232; *KochPs* 166; *CzechEp* 184; Wláśné złości ludzi pfuiá/ Té im niefzczeńie gotuiá/ Stąd dżiwné przypadki płyná/ śtąd przed czásem ludzie giná. *KochMRot* B3, A4v; *WisznTr* 33; *GórnRozm* K3v; *ZawJeft* 15, 22; *ActReg* 139; A ci co przykrości/ z przypadkow nie znáią/ Pyśznymi wżgárdámi/ nas w tecz vřágáią. *GrabowSet* S2v; A my więc teraz zá tym fortunnym [tj. pochodzącym od losu] teráznieyłym przypadkiem náłzym [tj.

śmiercią brata] czuiemy/ co to iest żałość. *KochFrag* 47; *OrzJan* 60; *LatHar* 420, 576; *RybGęśli* C4; *WysKaz* X3; *KmitaSpit* C2v; Nieftetyfz/ ná com przyfzła? iż zemnie przykłady w przypadkach ludzie biorą/ z moiéy głupiey rády. *GosłCast* 43, 33, 73.

przypadki czego [= *związane z czymś, wynikające z czegoś*] (4): Iż kiedy fie [*marynarz*] ná morze ma frogie odepchnąć/ Muśi [...] przykro weftchnąć. Wfpominaiąc przypadki morzá burzliwego/ Więc y ony przygody náwłzem dziwne iego. *RejWiz* 87v; BYwaią teź więc ludzie ftárzy/ co niećirpliwie á nierozmyślnie przypadki czáfow fwych znofzą. *RejZwierc* 171. Cf »przypadki żywota«.

przypadki z czego (1): (*nagł*) Iáko fá fzkodliwe przypadki z gniewu. (–) *RejZwierc* 75v.

przypadki na kogo (1): Dwoiá tedy fzkodá [...] Litwę biedną w ten czas podkálá/ pirwíza od Kniáziá Iwáná Mołkiewfkiego/ druga iż pieniądze prózno wydáli ná Zołnierze (*marg*) Szkodliwe przypadki ná Litwę. (–) *StryjKron* 682.

przypadek czyj [*w tym: pron poss* (14), *G sb i pron* (12), *ai poss* (2), „*cudzy*” (3)] (31):*LubPs* Q3v, R5; *RejWiz* 138 *marg*, 140, Dd; PRawdác iest moiá páni/ iż wždy nie ták boli/ Gdy kto fwoie przypadki/ rozmyfła powoli. *RejZwierc* A5v, 62, 143; Ci [*wierni*] ze wfzytkiego dziękiú Pánu choaiy co ćirpią/ á cí [*inni*] záfię bluźniá á przeklinaią ony przypadki fwoie. *RejAp* 135; Przypadki zlofniká káźdego. *RejPos* 290 *marg*, 128v, 187, 272, 279 [2 r.], 333v, 352v; *RejZwierc* 194, 200, 202, 255, 266; Nie ználazłby fie teráznieyfzszego wieku tákowy/ [...] Iákowey fkromności w przypadku fwoim był on zacny Krol Mácedońki Filip *Phil* M2, I2; *LatHar* 461; Szczęśliwy ktorego cudze przypadki oftróznym czyniá. *WysKaz* 47; *SarnStat* 886. Cf »przypadki się karać«, »przypadki ludzkie«.

W połączeniach szeregowych (15): Gdyż zá káźdym to pływa práwie iáko wodá/ Kłopot/ fráfunk/ przypadki/ á częfta przygodá. *RejWiz* 16, 124v; *RejPos* 134, 138v; *RejZwierc* 141v, 241v; iż ná BOgá przyść nie może przypadek/ doległość vtrapienie/ krzyżowánie/ śmierć. *CzechEp* 225; O świátłości nabłogofławieńfza/ racźże [...] mi dać [...] męftwo ná wfzelkie fráfunki/ przypadki/ y pokufy mizernego żywotá tego *LatHar* 34, 326, 576, 633, 649 [2 r.]; *SarnStat* 979; Infza to niewiádomość ktora bez náfzego Przyczyny dánia rośćie/ z przypadku iákiego; Z niepoftreżenia/ ábo z choroby y zdrády/ Z ofzukánia iákiego/ y z omylney rády. *KlonWor* 70.

W przeciwstawieniu: »przypadki ... pociechy« (1): Támże im [*Jezus apostołom*] iuż opowiedzyawfzy y przypadki y pociechy ich/ [...] iuż oftátek tym zápieczętowác raczył [...] *RejPos* 333v.

Frazy: »przypadek(-ki) przypada(ją) (*a. przypadły, a. przypadać miały, a. przypaść może itd.*)« [*szyk zmienny*] (8): Y s tego cechu [*ludzi pysznych*] pan náfz wielką korzyść miewa/ Bo iuż táki áni wzwie/ [...] Co mu s tego [*tj. z pychy*] przypada rozlicźnych przypadkow *RejWiz* 168v; *RejAp* 154; *RejPos* 51v; *RejZwierc* 60v, 141v; *CzechEp* 184, 214, 225; *NiemObr* 136.

»przypadek się przytrafi« (1): A gdy fobie wfpomniłf fkromność iego [*człowieka poczciwego*] [...]/ tedyć káźdy przypadek/ iákić fie kolwiek przytrafi/ záwždyć znofnieyfzy y rozważnieyfzy będzie. *RejZwierc* 73.

Zwrot: »[*czyim(i)*] przypadki(-em) się karać« [*szyk zmienny*] (3): Bo ifcie tho głupi co [...] cudzemi przypadki fie karze. *RejZwierc* 239v, 29v; Karzćiefz fię przypadkiem moim [*zmarły mówi*]/ ábyście ná dálfzy czas fpraw zbáwienia wáfze⁸⁰ nie odkłádáli *WysKaz* 47.

Wyrażenia: »przypadki ludzkie« [szyk 1:1] (2): że prawa część á wczciwość/ nie zależy w zacności rodziu/ [...] ále [...] w lekkim wazeniu ábo wzgárdzeniu przypadkow ludzkich [*contemptu casuum humanorum*] *ModrzBaz* 14; *SkarKaz* 421a.

»niefortunne przypadki« (1): Bo gdy czytałz o Tobiałzu [...] / pátrzn iáko mu ná potym wyfłzy ony dobre á wierne á fwięte obyczáie iego/ y ony niefortunne przypadki iego. *RejZwierc* 198v.

»przypadek(-ki) nieszczęśliwy(-e) (a. nieszczęśny), z nieszczęścia« [szyk 5:2] (5:2): *RejWiz* 93v, Ccv8; A nie będzieć fię zdála potrzebna rzecz wczyc mu [synowi] fię tego/ iákoby mógł przyść [...] ku fkromnemu ták fzczeńliwych iáko y niezczęśliwych przypadkow znośzeniu [*ad res secundas et adversas aequo animo ferendas*] *ModrzBaz* 15; náłz przypadek niezczęśliwy Sąsiad widząc zazdrościwy/ Oczy pášie *KochPs* 119; O Krolu cnotliwy/ [...] Weś fię zá krzywdę ludzi fwych ztrwożonych/ Y tym przypadkiem niezcz(e)łnym ściśnionych. *GrochKal* 27, 14; *OrzJan* 86.

»nietrefne, troskliwe, trudne przypadki« [szyk 3:1] (2:1:1): iáko fię wierni w záfráłowánych myflach/ y w inych nietrefnych przypadkach íprawowác máią. *LubPs* R4v; *RejZwierc* 60v; kthora [*zgoda w małżeństwie*] iáko wślythki trudne przypadki w małżeństwie znośne á miłe czyni/ ták też ku wywíczeniu dzyatek ieft bárzo potrzebna. *RejPosWstaw* [41²]; Naydziefz tu [*w tych księgach*] Wálzá K(rólewska) M(iłość) czym fię wćiefzyc będziefz mogła/ y w inych wślythkich przypadkach trokliwych y w tym ośieroceniu *SkarŻyw* A2v.

»przypadki przeciwne« (1): Bowiem [...] nácirpyawfzy fię tu przypadkow przeciwnych/ Bychmy ták zoftác mieli/ á tham [*do nieba*] fię nie doftác/ Iużćiby fię nie mogło nikomu gorzey stác. *RejWiz* 116.

»przypadek przygodny« (1): (*nagł*) Przypadek przygodny z Nádzieią. (-) PRzypadki záwždy s trefunku przychodzą *RejZwierc* 229v.

»przyszłe przypadki« [szyk 5:1] (6): *RejWiz* 87; Táme wlyfzyfz ony fiedm tráb trąbiących o onych przyfłzłych przypadkach/ iákie wedle czáfów á wedle wiekow miály przypadác przefladowania *RejAp* BB2; *RejPos* 187; Bo fię iuż fthąd fnádnie náuczyc możemy [...] iáko fzczeńcie y niezczęście wważác mamy/ iáko fię przyfłzłych przypadkow lękáć nie mamy *RejZwierc* 12v, 41; ále przypátruiąc fię przyfłzłym przypadkom ktoreby przyść mogły z nieroftropnego á nieobácznego przedfiewięcia náłzego [*tj. wyboru króla Polaka*] [...] A przetofz [...] *MycPrz* II A.

»srogie przypadki« (2): iáko Pan Bog dziwnie pokufza wiernych fwoich j iáko ie dziwnie wywodzi s frogich á z rozlicznych przypadkow ich *RejZwierc* 202, 266.

»przypadki szkodliwe« [szyk 3:2] (5): *RejZwierc* 60v; Pozytecznego Pána iuż sobie fzukaymy/ A przypadkom fzkodliwym teras zábiegaymy. *MycPrz* I B4; Zgodną myfl włobie máiac dobro opátruemy/ Przypadkow fię fzkodliwych tym czáfem wiáruemy. *WierKróc* B2; *StryjKron* 682 *marg*; *LatHar* 421.

»przypadek śmiertelny« (1): Przydawał [*Nestoriusz*] y to ku fwey rzeczy/ iz ná Bogá/ żaden przypadek żálofny/ y śmiertelny/ przypádác nie może. *NiemObr* 136.

»przypadki świata tego (a. tego świata), świeckie« [szyk 8:1] (8:1): załz to nie rofkofz fwoy ftan wważywfzy/ A ty márne przypadki fwieckie obaczywfzy. Przeftác ná tym co Bog dał *RejWiz* 55v; Bo cożby też było po tym iżeś nas ftworzyc raczył/ ieflibyfmy [...] námordowawfzy fię s tymi nędznymi

przypadki fwiátá tego/ mieli [...] w niwecz fie obroćć *RejPos* 209; á iáko [*stary człowiek*] fie nie ma lękáć áni przypadkow żadnych tego fwiátá/ [...] áni óftátiecznieyńzego ftráchu *RejZwierc* A3v, B2v, 138v, 141v, 173v; *LatHar* 440, 576.

»zły(-e) (a. złościwe) przypadek(-ki)« [szyk 8:3] (11): Bo yuż oni [*źli ludzie*] fmyerći tu nic fie nye obawáli/ Y żadnych złych przypadków ni w czym nie vznawáli *LubPs* R, T4v; *RejWiz* 137v, 187v; do ktorych [*będących w niebie*] iuż áni zazdrość/ áni nienawiść áni żadny przypadek zły iuż przypásć nie może *RejAp* 154, 102; NVż iefli fie w ktorym páńftwie [...] rozmnoży [...] łákomftwo/ tu iuż fobie rozwáz/ w iáki zły á niepobożny przypadek tákie páńftwo zátoczyć fie mußi. *RejZwierc* 57; *MycPrz* I C4; *KochOdpr* B2; Kogo kiedy pobożność iego rátowáá? Kogo dobroć przypadku złégo vchowáá? *KochTr* 11; *CzechEp* 368. [Cf też wyżej »przypadek dobry«.]

»żáłośny przypadek« [szyk 2:1] (3): *NiemObr* 136; *GrabowSet* A3; IÁż to ćiebie ćiefzyć mam/ fmetny Rádźiwile/ W tym żáłośnym przypadku [*tj. śmierci żony*] téy niefzczęfney chwile? *KochFrag* 51.

»przypadki żywota« (2): Ale pobożność y cnotá/ Rzadkie przypadki żywotá Czyni/ które cnotliwému Závűze lżejűze niżli złému. *KochMRot* B3; *LatHar* 632.

Szeregi: »przypadki abo (i) choroby« [szyk 1:1] (2): *LatHar* 440; Iáko ćiáá náłze/ ábo wnątrznemi chorobámi/ ábo powierzchynymi gwałtownymi przypadkámi vmieráią: ták y kroleftwá/ máią fwoie domowe choroby *SkarKazSej* 664a.

»przypadek(-ki) i doległość(-ci)« [szyk 1:1] (2): á tey wielkości Bogow/ ábo Bożych perfon [...] doległości y przypadki ćierpiących nie znamy *CzechEp* 214, 214.

»frasunki a przypadki« (1): iż żadny mocarz áni żadny potentat táki nie był/ áby nań fráunki á przypadki dziwne przypadáć nie miáły. *RejZwierc* 155v.

»przypadki i niebezpieczeństwa« (1): żeby [...] fáma téż [*Litwa*] przez fie w mnieyűyich przypadkách y niebelfpieczeńftwách/ moglá fie bronić y ráutowáć. *SarnStat* 1204.

»niedostatki i przypadki« (1): do ktorych [*szlachetnych mężów*] w niebytności náłzey o wűyűtki niedoűtátki y przypadki niech bęűdzie vćieczká *SarnStat* 1119.

»przypadki i powodzenia« (1): widząc iáko świat przez przypadki y powodzenia rozliczne/ przyczyny gęfte do rozmáitych żáłości/ miedzy ludzi rozdawa/ proűić W(asha) M(iłość) Pána Boga nie zániecháfz wierűę/ żeby [...] *GrabowSet* A3.

»przypadki i przygody; z przypadkiem przygoda« = *casus etcontingentiae* *JanStat*, *JanPrzyw* [szyk 5:2] (5;2): *RejWiz* 87v; *RejZwierc* 229v; Czoż záfie być może nieludzkiego/ iáko [...] s cudzych fie przypadkow y przygod ćiefzyć y náfmiewáć. *Phil* I2; Ziednay [*Boże*] [...] koronie náłzey wűyűtkich przygod y przypadkow fzkodliwych vchowánie *LatHar* 421; którými [*posługami*] [...] niekiedy ná woynách/ niekiedy w inych przygodách y przypadkách náłzych [*panowie przełożeńi*] przy nas nigdy nie zmordowáná wiárą ftoiąc wdźięczynymi Nam fie vczynili *SarnStat* 886, 136, 450.

»sprzeciwieństwo a przypadek« (1): A tu iuż nie bęűdzie dáremne czythánie twoie/ á thu iuż odniefiesz káűdą pocieűę w káűdim fprzeciwieűftwie á przypadku fwoim *RejZwierc* 200.

»przypadki i szkody« [szyk 2:1] (3): *RejWiz* 127; PATrűże záfie co záf fzkody á czo záf przypadki s tego thák fzkodliwego záiątrzenia vroűć y vmnożyć fie muűzáf. *RejZwierc* 75v, 155v.

»przypadki a (i) trudności« [szyk 2:1] (3): [Bóg] z daleką przepátruie/ iáko włafny ociec dziattek fwoich/ ony przyźle przypadki á trudności fynaczkow fwoich *RejPos* 187, 272; Przychodzą ná nie [nakrólestwa] tákie przypadki y trudności/ z ktorych żadną mocą y rádą wyniść nie mogą: áż zá pomocą nawyźlzego krolá y Boga *SkarKazSej* 678b.

»przypadki a upadki« (1): frogie pomfity ná nie [ludzi pysznych i łakomych] przychodziły/ ták żeby fie mógł nákarác káždy ózrálcá táki z dziwnych przypadkow á z onych frogich vpadkow ich. *RejZwierc* 194.

Jako ostatni człon we współrzędnym połączeniu wieloczłonowym: »i in(sz)e(-y), każde przypadki(-ek)« (4:1): *RejWiz* 58; iż on [Bóg] nas y w tych doczeńnych rzeczach/ ímutkoch/ fráfunkoch/ y káżdych przypadkach náłzych nigdy opuścić áni zániechác nie chce *RejPos* 128v, 279; *RejZwierc* 165; Dirigeo, Prae frigore aut timore, aut alio casu viribus destituor – Od zijmna boiazni, albo z ínlzega przipatku martwieą. *Calep* 327b.

Wyrażenie przyimkowe: »za [jakim, [czego]] przypadkiem« (1): A iefliżeby téż zá iákim przypadkiem pożytków Koronnych vmnieyfyło fie/ áby téż w téy czwartéy części [tj. dochodach dawanych na wojsko] vmnieyzenie było. *SarnStat* 101; [bo zá przypadkiem ná nas cieřkości ták fie lękamy krzyzá/ iże téż áni czuiemy co fie s námi dzieie/ áni baczymy coby czynić. *GilPos* 133v].

W przen (5) : *RejWiz* 137v; Y co iest człowiek z vtráfzoną myślą/ Iuż thám przypadki wśytko we łbye fkryflą. *RejZwierc* [213]; Włafna nieřczęściu iest człowiek gořpodá/ Zápífuie ią s przypadkiem przygodá. *RejZwierc* 229v; *CzechRozm* 231v; *GrabowSet* A3.

α. *Choroba, dolegliwość* (27) : *RejWiz* 93v; *SienLek* 15, 14; ktoby fie nierządnie w nich [w piciu wód ciepliczych] chował/ nie malé przypadki po łobie zořtáwiá iáko womity/ kurcze/ głowy bolénie/ wnétrza morzenie/ álbo rzezániá/ mdłósci/ á wśyřkiégo ciála ofłábienie *Oczko* 23v; Bo iáko [franca] to chorobá w łobie iest wielka/ á przypadki rozmáyté we wnétrzu máiáca/ ták iéy Cieplice/ zwiérchównym chorobam nawłafnieyřzé/ trudno pomoc máiá. *Oczko* 39v, 13, 13v, 25v, 38, 39v, [40] [2 r.]; fkoro troché niemoc przyćięřłzym przypádnie/ áliřci fie wśyřtki namnieyřzé przypadki z wielkim bólem náłzym w nas poruřzáiá *OrzJan* 31.

przypadek czyj (1): A iefli [wiorny] w zdrowiu odmianę poczuie/ Pan go w przypadku iego łáfkáwie wřpomože *KochPs* 60.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy organu objętego chorobą (1): Rozdział Dwudziesty dziewięty. O máćicznych przypadkach/ á naprzod o pláwiech mieřięcznych/ iáko ie przywodzic [!] *SienLek* 108.

W porównaniach (2): pilnie fie łtaray iákobyř to [gniew i marnotrawstwo] s fiebie iáko wrzody álbo iáko ine nářzkodliwřze przypadki y wygnác y vleczyć mógł. *RejZwierc* 21; *OrzJan* 30.

Zwrot: »o przypadek przyřć; przypadek [na co] przyřdzie« (2;1): Bo iefli przypadek iáki ná ciáło przyřdzie/ ten fie zálię fnádnie zágoić może. *RejZwierc* 153; A co iefliby tám [w kąpieli ciepliczej] siedząc o iáki przypadek nieřpodziány przyřzedł/ co rychley niech go ták rátuie. [...] *Oczko* 31, 27v.

Wyrażenia: »przypadki chorob« (2): nuż co onych przypadkow/ á ktoby ie zliczył [...]. Iednemu z gorácości głowá fie záwráca/ A drugi záliębionych pyerři łobyie máca. (*marg*) Przypadki pořpolitych chorob (-) *RejWiz* 93v, Cc 8v.

»przypadki cielesne, w ciele« (1:1): A tak dużá fláchetna gdy będzie wpufzczoną/ Do tak plugáwey wieże [tj. ciała]/ iuż ieft zniewoloná. [...] Bo iey wiele przekázá ty przypadki w ciele *RejWiz* 118; *RejZwierc* 133v.

»przypadki szkodliwe« [szyk 1:1] (2): A Tak s tych [...] przyfímákw rozlicznych/ á co fie ma infzego vmnożyć? iedno [...] łákomftwo/ á potym rozność wrzodow á przypadkow fzkodliwych *RejZwierc* 59v, 21.

»zły przypadek« (1): á tak przez vprzykrzenia náтуры/ iż [chory stopniowo zwiększajác czas trwania kąpieli] áni fye vtefkni/ áni o żaden zły przypadek przyydzie. *Oczko* 27v.

Szereg: »przypadki albo choroba« (1): chyba ízby [sangwinik] [...] dobrá ónę krew [...] zákázić miał/ y w nią przymnożyć [...] phlegmy/ kolery/ álbo melánkoliéy: zácym przypadki álbo choróbá nie iego complexiéy/ ále iuż któregole z tych obyczay w się weźmie *Oczko* 33v.

Jako ostatni człón we współrzędnym połączeniu wieloczłonowym: »i insze przypadki« (1): [cieplice] Pomogá tedy Niewiáftam bárzo wilgotnym/ fluxowi owému fmodliwému/ [...] kroftam/ lífzáióm/ wrzodóm záfórném/ defcencfóm/ boleniu człónków/ nieftráwnému żołákwowi/ y infzym przypadkóm *Oczko* [40].

β. *Katastrofa żywiołowa* (2) : Acz łá ine przypadki co wftyki fráfuia [...]. Iáko dzdze/ śniegi/ grády/ powietrza morowe *RejWiz* 93v; záfię nędzna ziemiá iákíey nędzy á przypadkom vftáwicznie ieft podłożona. Azáfz fie oná czáfem fwym trząść nie muśi? ázáfz fie iey mocne fkály nie pádáia? *RejZwierc* 152v.

c. *Zdarzenie niespodziewane, nieprzewidziane, niezaplanowane; accidentia, casus Calep* (5) : *RejWiz* 140v; *Accidentia, quoque vocantur casus hominum* – *Trafunek, Przypadek. Calep* 13a, 145a.

Wyrażenie przyimkowe: »z przypadkiem« = *przypadkowo, nieprzewidzianie* (2): Złodzyey kiedy s przypadkiem okrádnie drugiego/ Iz tego był źle nábył/ iuż fkałá onego. [...] A trudno więc to mamy przypadkom przyczytác. *RejWiz* 140v; *RejZwierc* 151.

d. *Zdarzenie będące przykładem, ilustracją czegoś* (2) :

przypadek czego (1): Pofyłam W(aszej) M(iłości) ty kfiáfzki/ z roznych fentency y s przypadkow omylności fwiátá tego/ iáwnych á widomych zebráne *RejWiz* A4.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Ale ktoby fie thákich przypadkow náliczył/ Iáko więc rozmáicie fwiát będzie fwe ćwiczył. *RejWiz* 128.

e. *Sytuacja prawna, wypadek podlegający rozpatrzeniu prawnemu; casus JanStat* (25) : *GroicPorz* pv; ále iż nie nákáždy przypadek ieft práwo píáne/ przeto mądrego Sędzigo y pytania w łádzie potrzebá *GórnRozm* G; *Calep* 834a; Bo nie ieft to rzecz podobna/ [...] áby [...] z rázu práwá wftyki mogły ftanáć/ gdyż wftyki przypadki zrázu obaczone y przeyrzáne być nie mogá *Phil* D3; *SarnStat* 658; Możec być fpráwiedliwość bez práwá: Bo więczey Przypadkow á niżli praw *KlonWor* 64.

Wyrażenia: »przypadki prawne« (1): PRZED KROLEM IE⁸⁰ M(iłością) VMYSLILEM BYL DOSTATECZNIE PRZYKLADY przypadków práwnych do koždéy z tych 12. Iurifdyicy przykłádów przywiézdź *SarnStat* 1262.

»przypadki przypadłe« (1): Y téz dla wiela przypadków przypádlých nowé [statuty] poftánawiamy. *SarnStat* 28.

Wyrażenie przyimkowe: »w [którym] przypadku ([w których] przypadkach)« = *in casu(-ibus) JanStat* (17): iż we czterzech przypadkach niżej nápińanych/ [...] [wina] do Komory náłzey ma bydz dawána. Pierwłzj *casus* iest požogá [...] *SarnStat* 515, 516, 802.

~ Wyrażenia: »w pewnych, niektórych przypadkach« (4:1): Mąż niemoże żony kárác o cudzołóstwo/ áni przeciw niey czynić w pewnych przypadkach. Naprzod/ gdy też łam cudzołóznikiem iest. [...] *GroicPorz* II; Wtore práwo ktore wżyřtkim ogulnie łłuzy; á trzećie/ ktore náleży ofobliwořci. Do tego zořtáwić nie ktore rzeçy w pewnych przypadkach Sędziemu *GórnRozm* K2v, K4v; *LatHar* 116; Kiedyby *poena talionis* łřlá w tym Páńřtwie, tedyby [...] ząb zá ząb muřládo łsdz, [...] wřzákóz w niektórych przypadkach ma mieřłce *SarnStat* 715.

»w takowym przypadku« = *in eo a. in tali casu JanStat* (9): Ale żeby kto ofoby [...] niewinnéy o tákowy álbo iny wyřłpek potwari nie winowál/ y áby zřad obwiniony/ nie był do wieże wřádzon w tákowym przypadku: tedy [...] *SarnStat* 711 [*idem* 933]; GDyby łie wřçęłá zwáđá/ międy którými zágářłby kto w tym ogień/ y w tym zágářzeniu byłby kto rániion/ [...] w tákowym przypadku [...] zachowa łie/ iż ten kto ogień zágářł/ zá ráne ma bydz łádzon *SarnStat* 1174, 328, 506, 625, 628, 698, 767, 933. ~

f. *Problem do rozważenia; controversia, thema Cn* (2) : Bo y do tego czáfu co łie mąđrzy zdáli/ Práwie łie w tych przypadkach nigdy ná zgdzáli. Iedni zwáli fortuna komu łie łzczęřciło/ [...] Ze drudzy zá tho mieli by to iáka páni/ Táka ná łwiece łzydzilá tu wřzytkimi námi. *RejWiz* 127v; A poćciwemu çłowiekowi iáko tho iest łzkodliwy przymiot [*pycha*]/ tho iuż káđy [...] obaczýć może. [...] Bo iż tego przypadku nie trzebá długo łłowy fárbowác/ dobrze łie łámá tá rzeç záfárbowála *RejZwierc* 72.

2. *To, co kogoř (rzadziej coř) charakteryzuje: cecha (niekiedy dodatkowa, nieistotna, nietrwała), sposób postępowania, emocje* (140) : *GlabGad* Hv; [*Boże*] racz miłořciwie wyzwalac nas od takich przypadkow ktoreby tobie miały obrzydzc duřłe nářłe *RejPs* 102v; *RejJóz* I3v, L2, O5; Bo orzeł oftry wzrok ma/ á çłowyek oftry rozum. [...] Bo yednák wzrok á rozum oboye przypadek yeřł/ áç rozny yeden od drugyego *KromRozm II* r2, r3; Ale wđdy řlá zwyczay złomi przyrodzenia/ A wiele łie odmieni przypadkow s ćwiczenia. *RejWiz* 59v; y s przypadku tego [*tj. pijańřtwá*]/ Práwie łie gniádo łplotło/ do wřzytkiego złego. *RejWiz* 175, A8v, 49v, 117, 130v, 137v [2 r.] (12); *RejZwierc* 75v; iżci miárá ma być w rozgodzeniu łřełci rzeçy przyrodzonych: Naprzod Powietrza: wtore Iedzenia y pićia [...] łzořte przypadkow duřnych/ to iest/ Wefela/ gniewu/ boiáźni/ łmętku y innych. *SienLek* 2; *GórnDworz* C7; *KuczbKat* 425; ABowiem kto łie chce przypátrzyć iákiemi dziwnymi przypadki nátura náłzá záwikłána á zámotána iest/ ma łie çzemu podziwowác. Bo pátrz iż łie iednemu chce gołpodářłtwá [...] drugiemu opillřtwá á cekłáçiey *RejZwierc* 12v; Bo wierz mi iż thám [*podróžujác po řwiece*] naydzieř çłowieká z rozmáitemi przypadki/ çzoć łie vkaże iáko Anyoł řwiáťłořci ná połtháwie/ ále ná vmyřłe radby cie y s łkory wylupil. *RejZwierc* 20; Ale iż przyrodzenie nářłe rozne á dziwno záwikłáne iest/ też rozne przypadki ná łobie okázowác muřł. *RejZwierc* 60; ABowiem iestli çáło w tym ták łprořnym opily przypadku nápoły iáko nieżywe iest/ což rozumieřł o [...] duřzyçy *RejZwierc* 62v, A3v, A6v [2 r.], 3, 20v, 21v [2 r.] (31); *RejPosWstaw* [110³]v; *CzechEp* 214; *KochMRot* B3; iż w nas rozumienie y mąđroř iest przypadkiem/ przychodzi y odchodzi. *SkarKaz* 485a, 485a [3.

r.], b; [y woleli by [Litwini] Cudżoziemcá zlepšzymi przypatkami [...] niż śwego z łamą krewnością/ y domołtwem *RotRozm* K3v].

przypadek czego (1): Bo Chleb z wielu źiarn iest śprawowan/ y Wino z wiela gron bywa [...]. A możemy widzieć wśzytki Winá y Chlebá przypadki *KuczbKat* 170.

przypadek czego [= *będący skutkiem czego*] (2): Nie dayże sie gniewowi też profzę vnošić [...]. Bo iegli s czego więcey złych rzeczy przypada/ A náłzym przyrodzeniem bárzo ten wrzod włada. (*marg*) Gniew śzkodliwy y iego przipadki. (-) *RejWiz* 192, Cc6.

przypadek czego [= *polegający na czym*] (1): A thák mnieyśzego łtanu ludzie iż nie ták łą zábawni tymi przypadki thych śmiertelnych grzechow iáko ći zacnieyśzy/ przeto też y śiwśzy/ y rumieńśzy/ y trwálśzy/ y dłuźśzych żywotow vzyć mogą *RejZwierc* 158.

przypadek czyj [*w tym: pron poss* (9), *G sb i pron* (9), *ai poss* (5)] (23): Zwirzeta śłuchy wzroki oftrźsze niż człek máią [...]. Ale człowiek to wśzytko rozumem popłował/ A ty wśzytki przypadki źwirzęce celował. *RejWiz* 29; *RejZwierc* 58v, 77v; *OrzQuin* E4v; *RejPos* 88v, 179, 208v, 265v; gdyż żadny przypadkow śwych obaczyć nie może/ á káżdemu sie śwe śprawy podobáią *RejZwierc* 50v; Boć to łámo przezwiśko fláchćic závždy ten dekret ná cię feruie/ [...] áby cię nikt [...] z iákich twoich nieforemnych przypadkow łtrophowác nie mógł. *RejZwierc* 51v; Abowiem przyrodzenie człowiecze przykłonne iesth ku boiáźni iestcze z onego przełtráchu w Ráiu przodká náłzego/ gdyż sie ze wśzytkimi przypadki iego rodzimy. *RejZwierc* 78v, 6v, 14v, 44v, 70, 73 (13). Cf »przypadki człowiecze«, »przypadki przyrodzenia«.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Abowiem to iest poważnemu nauczćiwśzy przypadek/ áby około niego wśzythkim śprawám iego cnotá z rozumem rołkázowála *RejZwierc* 144.

W połączeniu z przymiotnikiem w funkcji dzierżawczej (1): Lecż winnym y chlebowym przypadkom y ołobom [*w eucharystii*]/ to iest/ okrągłości/ łzerokości/ woniey/ białości etc. mieśce łię dáć muśi *LatHar* 188.

W połączeniach szeregowych (2): Ale iáko widzimy iż y w źwirzethach rozne przyrodzenia łą/ także też y w náłzym nędznym narodzie rozne przypadki y przyrodzenie/ y obycziaie okázowác sie muśzą. *RejZwierc* 67v; *Oczko* 33v.

W przeciwstawieniach: »istność (2), grunt, jestestwo, [własność] ... przypadek« (4): ácz [*wzrok i rozum*] rozny yeden od drugyego/ włákże yest myędzy nimi nyeyákye podobyeńłtwo/ ktore myędzy iłtnoścyá á przypadkyem [...] być nyemoże *KromRozm II* r2; *RejWiz* 86; bo bránié álbo dawánié/ nie łą grunty Królełtwá Polśkiégo/ ále łą przypadki iákies iego/ które przychodzą y odchodzą/ okrom vpadku Koronnégo. *OrzQuin* E4v; Ale łam w łobie Bog závždy iednáki/ a odmiány żadney y przypadkow przychodzących y odchodzących nie ma. [...] Przetoż mądrosć y łłowo iego iestłtwem iest nie przypadkiem iákim. *SkarKaz* 485a; [co przypadkiem ábo krolełtwu iest/ ábo księłtwu/ to Orzechowłki zá włalność przyczytha *RotRozm* B3].

W porównaniach (2): *RejPos* 199v; Bo gdzie wierney łzczyrości á práwey miłości nie będzie/ tedy ty ine przypadki łą práwie iáko czyrwony ogon v złey łzkápy. *RejZwierc* 90.

Fraza: »przypadek ma przypać« (1): Bo gdzye iest wierne á pokorne á vniżone ferce/ iuż tám trudno iáki inśzy przypadek łzkodliwy ma przypać do łercá thákiego. *RejPos* 271v.

Wyrażenia: »przypadki(-ek) człowiecze (a. człowieczeństwa), ludzki« [szyk 2:1] (2:1): iuż łam fiebie człowiek pozna/ y obaczy/ że w łobie człowieczych włafnych przypadkow ma niewiele/ żwirzęcych przymiotow więcey *Górndworz* L13; *RejPos* 199v; A Gdiżechmy iuż odpráwili rozne przypadki człowieczeństhwá náłżego/ [...] Iuż też pomy do łtárfżego wyłtępku náłżego [...] to iełt do gniewu *RejZwierc* 75.

»pirwszy przypadek« = *reakcja, odruch* (4): A powiedáią o Rycerłkich ludzioch/ iż kiedy ku bithwie że ieden zblednie/ drugiemu łie nogá w łtrzemieniu trzęłie/ bo tą łá pirwłże przypadki/ á nie łá w náłżey mocy *RejZwierc* 73v; A Bowiem toć być ináczey nie może/ że y báczny człowiek/ á zwłáłczá pirwłży przypadek/ [...] áby w łobie zárázem mogł przełomić/ á iżby łie theż s czáłem rozgniewáć nie mułiał. *RejZwierc* 77, 73v [2 r.].

»przypadki przyrodzenia, przyrodzone« [szyk 11:2] (10:3): chociaż chleb áni wino nie odmienia włafnołci łmaku/ y przyrodzonych włzytkich przypadkow łwoich. *RejPos* 88v, 352; Táłże y w inych przypadkach przyrodzenia náłżego/ káždy łnádnie poznáć może s połtáwy á s połthępkow iego. *RejZwierc* 19v; A thák poćciwy człowiek pátrż/ ázali łie nie ma ná co rozmyłłáć/ łyłżąc ták łtráłżne á ohydne przypadki przyrodzenia łwego [tj. *łakomstwo i gniew*]? *RejZwierc* 68; Bo łąc theż y ine przypadki przyrodzenia náłżego/ ktorým łie ciáło obronić nie może [...]. Iáko iełt zbytnia rádołć/ zbytni łmęthek *RejZwierc* 73v, A6v, 2v, 4v, 6v, 19v (11).

»sprosny przypadek« (3): áno nie tylko tháka bełtia/ ále zacni á mądrzy ludzie w tákim łpofnym przypadku [tj. *pijaństwo*] vpadáli. *RejZwierc* 62, 63; *WerGołć* 257.

»szkodliwy(-e) przypadek(-ki)« [szyk 14:3] (17): Nie zágradzáć tobie Pan pocźciwey pilnołci/ Skromiáć w łobie rozumem łzkodliwe przypadki/ [...] Pyche/ zazdrołć/ łakomłstwo *RejWiz* 193v; *RejPos* 271v; Táłże y poćciwy człowiek/ gdy ktory łzkodliwy w łobie przypadek baczy/ [...] wczás mu w łobie gwałth potrzebá wczýnić *RejZwierc* 76v; Zazdrołci też táł [w *dawnej Polsce*] y inych łzkodliwych przypadkow nie wiele być mułiáło *RejZwierc* 267v, A6, A6v [2 r.], 20v, 57, 70 (15).

»przypadek zły« [szyk 1:1] (2): To włzytki złe przypadki/ co ich iedno znamy/ Iuż w tym ták zacnym cechu [tj. *u żarłoków*] iáwnie ie widamy. *RejWiz* 175; Zyw pobożnie/ cnotliwie/ bez przypadku złego/ Táł iákoł łzyrzey widzyał z hetmáná káżdego. *RejWiz* 176.

Szeregi: »przypadki i obyczaje« [szyk 1:1] (2): A táłże wnet y s przypadkow y z młodych ielżcze obyczáiw dziećinnych łnádnie łie obaczyć może ku czemu łie ktorego przyrodzenie łciága. *RejZwierc* 6v, 3v.

»przypadki i postępk« (1): (*nagł*) Ian Kochanowłki (–) PRzypátrżze łie co vmie pocźciwe ćwiczenie/ Gdy łláchetne przypádnie/ k niemu przyrodzenie. Co rozeznałz s przypadkow/ y s połtępkow iego *RejZwierc* 77v.

»przymioty i przypadki« (1): ábył W(ásza) M(iłółć) obrał iednego s tych pánow [...]/ iżby [...] rołpowiedzyał the włzytki przymioty/ y oddzielne przypadki/ ktore temu łłuzá/ kogo práwym Dworzáninem zwáć mamy *Górndworz* C7.

Jako ostatni człon we współrzędnym połączeniu dwu- lub wieloczłonowym: »i (a(l)bo) in(sz)e przypadki« (10): Rozum/ vrodę/ y ine przypadki/ ná chwałę łwą Pan dáwáć raczy. *RejPos* 201 *marg*; Ielłże łie theż chcełz chłubić vrodá/ zacnołciá/ vrzędý/ rozumem/ ábo inemi przypadki tobie

nádánemi od Páná twego. Tu rozumiey [...] iefliże ie tobie dáć raczył/ tedyć nie ná márną chłubę fwáthá [!] tego *RejPos* 201v, 208v; Zálámuyże w łobie [...] wšytki požądliwości cieiełne [...]. Bo cie tho zówždy będzie wiodło ná pychę/ ná gniew/ ná pomłtę/ ná łákomłtwo/ ná opilłtwo/ ná obžárłtwo/ y ná inłze przypadki *RejZwierc* 36, 14, 14v, 68, 73, 75, 122.

W przen (2) : A kiedy iefłczće [człowiekowi cnotliwemu] ktemu náuká przypádnie/ Iuż ono przyrodzenie iefłczće więcey zgádnie/ Iákiemi łie przypadki ma cnotá ozdobić/ y Iákiemi iey pokoy łpálerámi obić. *RejWiz* 8; poćciwy człówek/ gdy łobie nadobny wárłtát s cnoty [...] zbuduie/ iuż mu łáčno o wšytko ine nacžynie [...]. A wšytki ine łzkodliwe przypadki/ iáko ty gniewy/ ty zwády/ [...] precž ná vlicę/ iáko zuželicę niepotrzebná/ od łiebie odrzućić może. *RejZwierc* 74v.

3. Ustalona kolejność zmianowa w wykonywaniu określonych obowiązków [czego] (1) : gdy czynił dofyć powinności łwoiey kápłáńłkiey Zácháriałz przed Pánem Bogiem/ wedle przypadku porzákdu łwego/ á iž mu to łofem przypádló [...] iž łzedł áby kłádl ony zapałáne ofiáry *RejPos* 295.

4. Niezależna od człowieka siła mająca wpływ na jego życie: los, zrzádczenie losu, przeznáczenie; sors *Calep, Cn (18)* : Iedni zwáli fortuná komu łie łzczęściłó/ [...] drudzy zá tho mieli by to iáka páni/ Ták ná łwiece łzydžiłá tu wšytkimi námi. [...] Drudzy tho zwáli fárum/ po polłku przypádkiem *RejWiz* 127v; A toć iefł ten przypádek co Fatum zowiemy/ A tym zówždy porzákkiem ná łwiece poydžyemy. Co komu los przyniełie [...]/ To mu zówždy przypáda z dawnego zrzádczenia. *RejWiz* 129, 127v, 128; *RejZwierc* 22, 87 [2 r.]; Fors, Fortuna, casus – łzczęście, przypádek. *Calep* 431a, [994]a.

przypádek czyj (1): A też człówek niewie łwego przypádku/ iáko ryby wierłżá/ á ptaki łieciá/ ták też y ná łudzi połowka czáfu niebełpiecznego/ gdy ie przygodá z nieopátrzenia ogárnie. *BielKron* 81v.

Wyrażenia: »niespodziane przypadki« (1): Nie iefł rzecz łłufłzna/ áby niełpodžianym przypádkom łzczęściá [insperatis sortis casibus *JanStat* 1017] połłępkł rzeczy były poddáné *SarnStat* 952.

»przypadki łzczęściá [= losu]« (1): *SarnStat* 952 cf »niespodziane przypadki«.

Szereg: »(nie) łzczęście a(l)bo (ani) przypádek« (3): *RejPos* 215v; gdy mu łłudzy powiedžieli/ iž łyn zdrow/ á iž tey godžiny opuściłá go febrá ktorey P. IESVS rzekł: Idž/ łyn twoy zdrow: dopiero [król] nie łzczęściu/ áni iákiemu przypádkowi/ ále łámemu Pánu Iezułowi zdrowie łynowłkie przyczyłá. *SkarKaz* 420a. Cf »z przypádku albo łzczęściá«.

Wyrażenia przyimkowe: »od przypádku« = *przypádkowo, zrzádczeniem losu (1)*: gdy łam [Teramenes] zdrowo vłzedł/ zá obáleniem łie domu [...] rzekł thymi łłowy [...]: O łzczęściu/ do częgožeł mię záchowáło. Czým dáł znáć then człówek mądry/ że nie był záchowány od przypádku ále dla częgoł więłłżego zóltháwiony *Phil* M3.

»z przypádku« (4): Iedni zwáli fortuná komu łie łzczęściłó/ A iž tho ták s przypádku wšytko łie łporżyłó *RejWiz* 127v; Pátrž co łie dżyáło z Iopem áłbo s Tobiałzem/ [...]. Tu nie młimay być łie im to s przypádku dżyáło/ Włżytkoć to ono Bołłtwo dziwnie łpráwowáło. *RejWiz* 131; *LatHar* 228.

~ *Szereg*: »z przypádku albo łzczęściá« (1): S przypádku záł áłbo łzczęściá [...] ná łudzie oyczyzná á máięłnołci przypádayá. *KwiatKsiáž* A3v. ~

5. To, co do kogoł náleży, majątek, dochody (6) : Práwo o dziedzićzeniu á przypádkách [cf rzekł Pan do niego [Mojžesz]: Słłufłney rzeczy te Sálłffádowe dziewczki žádaia day im tełž dżierzáwę miedzy przyrodnyimi oycá ich/ á niechác dziedzićžá po oycu łwoim. 27/9] *Leop Num* 27 arg; Choćbyłmy łie

nań [na skarb koronny] wżycy [...] raz po trochę zrzucili/ á ty przypadki do niego przybywały [...].
A ná czożby fie to obrociło? Ná ćwiczenie Rycerfkiey krwie Koronney *RejZwierc* 187v, 187v.

a. Danina, podatek (4) : postępujemy z każdego łanu [...], aby dał pan onego łanu 4 grosze, kmieć 4 gr, ksiądz 4 gr, k temu ine wszytki przypadki do tego, na miestach wedle zwyczaju pirwszego *Diar* 77; łączne/ gáiowe/ bywáią tákie y owákíe przypadki ná niektórych mieyfcách *GostGosp* 108.

Szereg: »kontrybucyje i inne przypadki« (1): iż cobykolwiek [prowizorzy] [...] wżięli z dochodów tych/ które fá náznáczoné do ftołu náłżégo Królewkiégo/ [...] że to zás ná potrzeby náłżé z tych Contribuciy/ y innych przypadkow vchwalonych [...] wrócić máią *SarnStat* 433.

6. Czyjaś wola, przepisy, przykazania (3) : A což iest inżzego Kościoł/ iedno nie Ołtarz/ to iest nie zakon Boży/ z przypadki fwemi *OrzRozm* F.

Wyrażenie: »przypadki boskie« (1): A což fie kolwiek tráfi tu nam fprzećiwnego/ To Bogá winuiemy y ty fpráwy iego. [...] Aby też to s przypadkow Bołkich ták być miáło/ Iużby fie też żadnemu dobrym być niechciáło. *RejWiz* 136.

Przen [ze zdaniem przydawkowym] (1) : A ktoby fie naliczył co nam lichwy ziemiá/ Wydawa hoynie wżytkim s káždego plemieniá. [...] Azáfz nam nie wydawa przyłmákw rozlicżnych/ Onych wdzyęćnych korzonkow/ onych zyókw flicżnych. Ktemu dziwnych przypadkow iáko to przypráwić *RejWiz* 56v.

7. To, co należy do określonego terenu lub znajduje się na nim (5) :

Wyrażenie: »przypadki [do czego] należące« (4): Ifz Grzegorz Gowińki kupieł pulwłoki v pomienionego Bartołza Zwarki Szoltisa za Summę Siedmdziesiáth liczby pruskiey ze wżytкими przypadki do tey pulwłoki naliezácemi *ZapKościer* 1580/6; *SarnStat* 1038, 1058, 1187.

W połączeniach szeregowych (3): My tę ziemię Podláfką do iedności nie rozerwánéy [...] ze wżyftkiémi [...] iéy Grodámi/ [...] przyległóściami/ przypadkami/ włafnościami wżelákiémi y wżytkiémi do téy przerzeczonéy Ziemie/ y do ich wżelákich części [...] należących [...] w tytuł Koronny przywrácamy *SarnStat* 1038 [*idem* (2)] 1058, 1187.

a. O powierzchni pola, gruntu: dodatek, przyległość (1) : [Przytym tesz ya [...] arendarsz [...] wsdawam rolá złákamy wsystkymy y ze wstkymy [!] przypatkamy, ktore ku ty roly należą [...] temusz przerzeczonemu Stanyslawowy przewyskyem Stankowy *KsięgiSądWiej* 1565 nr 4422.]

Wyrażenie: »gruntowe przypadki« (1): ktorifz to napisany Lias kupil od niego dom ze wszitkimi grunthowemi przipadki Morgiem Kawliem, łákami etc. *ZapKościer* 1581/21.

Synonimy: **1.** przyczyna, przygoda, trafunek, zdarzenie; **b.** brzemię, doległość, niefortuna, przeciwność, przygoda, trapienie; **a.** ból, bolączka, bolenie, boleść, choroba, ciężkość, dolegliwość, mdłość, niemoc, niezdrowie, słabość; **d.** przykład; **e.** akcja, kauza, kontrowersyja, rzecz, sprawa; **2.** istność, kształt, rodzaj, własność; **4.** fatum, fortuna, los, szczęście, przygoda, trafunek; **5.** bogactwo, dobro, dochód, imienie, majątność, możność; **a.** czynsz, dań, kontrybucyja, płaca, płat, pobor, podatek, szos, trybut; **6.** prawo, przykazanie, wola.

Cf **PRZYPADŁOŚĆ, PRZYPADNIENIE**